

Mogens Lykketoft om årets fem vigtigste begivenheder:

Min regering var ikke gået ind i Irak

Mogens Lykketofts fem begivenheder:
 1. Udvidelsen af EU
 2. Genvælget af George Bush
 3. Situationen i Irak
 4. Arafats død
 5. Valget i Ukraine

RÆSONS NYTÅRSSERIE 17.12.04 | ”Der er ikke nogen med kendskab til mine holdninger, der kan være det aller-allermindste i tvivl om, at hvis der på det tidspunkt havde været en Statsminister, der hed Mogens Lykketoft, så havde Danmark *ikke* deltaget i den krig. Ikke sanktioneret den krig. Man skal være meget, meget, meget tonedøv overfor hvad jeg har stået for, også som udenrigsminister, hvis man tror, at vi ville have taget en anden stilling i regering end vi tog i opposition.” Det siger socialdemokraternes formand, tidl. udenrigsminister Mogens Lykketoft, der i Nytårsserien har valgt de fem væsentligste begivenheder på verdensscenen i 2004.

Han fastslår: ”Danmark skal ikke i en ubestemt fremtid være en del af noget, der i Irak opfattes som en fremmed besættelse. Danmark skal ikke opgive sit engagement i en bedre udvikling for Irak – demokratisk, socialt, økonomisk. Men hvis der overhovedet er nogen mulighed for at flytte vores kræfter væk fra at være en del af besættelsesmagten til at være et mere civilt, mere humanitært og mere-direkte-til-FN-knyttet engagement, ville det være langt bedre i overensstemmelse med Danmarks sædvanlige profil.”

1. Prolog: Regeringens historiske spinmaskine
2. EU-udvidelsen – det vigtigste på sigt
3. Bush genvælgt: Ingen tegn på moderation
4. Når S er i opposition
5. Irak: S og R har strakt sig utroligt langt
6. Palæstina som demokratisk laboratorium
7. Statsministeren, EU og den politiske kapital
8. Et løfte

af Clement Behrendt Kjersgaard
 RÆSONs ansv. chefredaktør

1. Prolog: Regeringens historiske spinmaskine

Hvornår får vi valg? Jeg tror, vi får det udskrevet mellem d.3 og d.12. januar til afholdelse tre uger senere.

Hvilken slags valgkamp bliver det? Man kan jo frygte, det bliver som en barneskjorte: kort og beskidt. Der er ingen tvivl om, at der er sat et vældigt, vældigt spinapparat op hos regeringen – også med deltagelse af folk ude i samfundet, som ikke direkte kan kobles til Venstre. Både for at prøve at nedgøre oppositionen, men jo også for på alle mulige – mere eller mindre regulære – måder at promovere Statsministeren. Det seneste, vi har set, er de der skjulte valgannoncer, som nogle af deres venner i forlagsverdenen har fået lavet i fjernsynet.

Kort og beskidt, siger du – hvor meget værre er det blevet i din tid? Det bliver min niende folketingsvalgkamp. Den professionalisering, der er sket af mediebehandlingen, har også nogle urovækkende, lidt uhyggelige sider – i retning af massiv manipulation i medierne. Det er som om, sandt og falsk ikke længere rigtigt er relevant og vigtigt i sammenhængen, for hvis regeringsapparatets ledere møder nogle kendsgerninger, de ikke kan lide, benægter de dem bare og prøver at undertrykke dem.

Hvad tænker du specifikt på? Vi har haft en lang række eksempler. Diskussionen om uddannelsesnedskæringerne – selvom man havde en lang drøftelse med Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og måtte indrømme, at de havde regnet rigtigt, har man bare sagt, at det *ikke* var rigtigt. Vi har haft en diskussion om langtidsledigheden, som desværre viste sig at være steget ret dramatisk – det benægtede beskæftigelsesministeren, og han fik konstrueret nogle tal, der var i modstrid med den officielle statistik, som beviste det modsatte. Et af regeringens flagskibe er jo kortere ventetider til operationer – der har Dansk Sygehusinstitut været ude at sige, at det er meget begrænset, hvad der er sket dér: Der er måske på en række sygdomme blevet en forkortelse på 14 dage – det har regeringen også afvist, sagt det ikke passer, at statistikken er lavet om, og at det står meget bedre til. Vi har en lang, lang række eksempler på, at det sådan set er ligegyldigt, hvad virkeligheden er, hvis man tilstrækkeligt

voldsomt kan mase sit eget budskab ud. Så regner man med, at det bliver siddende som en ligeså etableret kendsgerning som det modsatte, der altså i den her situation er: *virkeligheden*.

Hvilke emner kommer øverst på dagsordenen i valgkampen?

Regeringspartierne og Dansk Folkeparti vil vældig gerne have en eller anden afart af en udlændingebeslutning til at stå øverst på dagsordenen, fordi det var det brækjern, de brugte til at fjerne Nyrupregeringen for tre år siden. Derfor leder de hele tiden efter konflikter på det område – prøver at puste dem op. Der har også været alt for mange mærkværdige udtalelser fra også højt uddannede muslimer de sidste måneder, som har været et udmærket afsæt for regeringen. Derfor tror jeg, at de igen vil prøve at fremstille sig selv som værnet mod den fundamentalistiske, muslimske bølge – selvom alt det, de går rundt og siger om, hvad der er acceptabelt og uacceptabelt i det danske samfund, jo ikke er noget, som rigtigt bliver modsagt af nogen som helst andre end af nogle yderliggående imamer eller af nogle folk fra Hizb-ut Tahrir og sådan noget, som ingen af os kan lide eller er enige med.

Hvor meget er den debat efterhånden helt koblet fra realpolitiske initiativer, og er i stedet blevet en samtale, der i virkeligheden bare skal få danskerne til at føle sig godt tilpas?

Jeg ved ikke, om det fra Venstre og Dansk Folkeparti er meningen, at danskerne skal føle sig godt tilpas. Jeg tror, danskerne skal være frygtsomme og bekymrede. Det, der er min bekymring ved den måde, diskussionen foregår på, er at når man pisker op til de der bekymringer hos folk for, hvad det hele kan føre til, så opbygger man også en helt urimelig barriere af skepsis overfor det store flertal af nye danskere, som *gerne vil* være en del af vores samfund.

Nogle kritikere mener, at det er alvorligere at Socialdemokratiet er blevet mere skeptisk, end at Dansk Folkeparti er det, fordi DF altid har haft de samme holdninger. Har I et særligt ansvar for at holde den gode tone? Og har I levet op til det?

Vi har et særligt ansvar for tre ting. Lave rimelige reguleringer for indvandringen til Danmark. Lave en rimelig og stærk indsats for at få respekteret de nye danskere, der er – og få dem gjort til medarbejdere i det danske samfund, og få dem integreret meget bedre med en række positive foranstaltninger, fra oprydning i

ghettokvarterer, løft af skoler, særlig arbejdsmarkedsindsats. Og sørge for, at vi kan høste den enorme gevinst, som ligger og venter på os et sted ude i fremtiden, når vi kan få nye danskere lige så meget i arbejde, som vi andre er.

Vi har en regering, som indtil for nylig ikke havde lavet en eneste ministerrokade. Statsministeren har ikke haft travlt med at afskedige sine ministre – han har ikke bøjet sig for mediernes. Han lader til at have sit eget ur, der fortæller ham, hvornår tingene skal foregå. Ift. hele diskussionen om magtfordelingen mellem mediernes og politikerne, kan man så sige, at vi p.t. har en regering, der demonstrerer, at politikerne, hvis de vil, kan sætte dagsordenen? Men vi har også en meget, meget større og mere ressourcekraftig spinmaskine i den regering og i det ledende regeringsparti, end vi har haft nogensinde tidligere i den politiske Danmarkshistorie. Der er mange flere folk ansat – der er vældig mange tidligere dagbladsjournalister, der er blevet knyttet til regeringen som professionelle spindoktorer, og de har et meget stærkt greb om nyhederne. Dels fordi de gør det professionelt, men altså også efter min mening fordi de er sat i spidsen for nogle indimellem ret skræmmende manipulationer.

Vi har en meget, meget større og mere ressourcekraftig spinmaskine i den regering og i det ledende regeringsparti, end vi har haft nogensinde tidligere i den politiske Danmarkshistorie.

2. EU-udvidelsen – det vigtigste på længere sigt

Hvad er den første begivenhed i 2004, vi skal hæfte os ved? Det vigtigste for vores længere fremtid var udvidelsen af EU med 10 nye lande, og de vældigt positive perspektiver, der KAN komme ud af det her, hvis vi håndterer det rigtigt: *langt* større stabilitet og velstand i vores

nærområde. Muligheden for at løfte de nye, gamle naboer op imod vores levestandard; sætte en win-win-proces igang, hvor de bliver rigere af at få en håndsrækning fra os, men at vi også *alle sammen* bliver rigere. Men først og fremmest: at i det område, der ligger tæt på os – omkring Østersøen og i hele det gamle randområde over mod Rusland – kan vi nu få opbygget en stabilitet, der kan forhindre nye sammenbrud, nye krige, etniske konflikter, nye diktaturer. Og, hvis vi gør det rigtigt, også muligheden for at opbygge et Europa, som med stor vægt kan optræde på verdensscenen og sætte en anden dagsorden end den, der kommer ud af Washington.

Vi har også set underskrivelsen af EU's forfatningstraktat, der ses som det, der skal gøre det muligt for organisationen at fungere med så mange medlemmer uden at sande til. Hvor let bliver det? Det bliver meget vanskeligt. Man skal ikke gøre sig nogen illusioner om, at det bliver nemt at få vedtaget forfatningstraktaten med alle de folkeafstemninger, der er undervejs. De to mest kritiske er selvfølgelig Frankrig og Storbritannien – den sidste formentlig endnu mere kritisk end den første, fordi det jo i dag er tre-fire-fem gange så mange briter, der er imod som for forfatningen. Men også i Frankrig er der en betydelig risiko, fordi folkeafstemninger altid også i et eller andet omfang bliver til en afstemning om den siddende regering – og den siddende regering i Frankrig ikke er særlig populær. Så der er nogle ubehagelige snublestene undervejs. Men du har fuldstændigt ret i at forudsætningen for at udvidelsen også kan fungere med beslutningskraft er, at der kommer en ny forfatning.

3. Bush genvalgt: Ingen tegn på moderation

Det næste punkt på din liste er genvalget af Bush. Troede du, at Kerry havde en chance? Ja, det troede jeg faktisk – og når det ender 51-49 så HAR han jo haft en helt åbenbar chance. Men den skræmmende lærdom var, som en kommentator skrev, at man fik kassedamen ude i Midtvesten på mindstelønnen til at stemme for skattelettelse til milliardærerne ved at bruge hele den her nye religiøse strømning – modstanden mod abort, homovielser osv. Det var det, man fik sat højest på dagsordenen – de såkaldte værdispørgsmål. Appellen til frygt for nye og mere verdslige livsformer.

I hvor høj grad var det 11. september, der fik ham genvalgt? Det har selvfølgelig også spillet en stor rolle: hele Bush's rolle som øverstkommanderende i den her krig mod terror, han har sat sig i spidsen for. Men om det har været mere plus end minus i udfaldet er jeg meget mere i tvivl om. For også i USA er engagementet i Irak jo stærkt omstridt – og med rette.

Forventer du at han dæmper sin udenrigspolitiske linje? Nogle har forudsagt at han her i sin anden periode ville lægge en mere moderat kurs. Det er der ikke noget som helst, der tyder på. Det, vi indtil nu har fået bekræftet, er jo at Colin Powell – som har været modererende kraft i den administration, går. Condoleeza Rice, som er mere *høg* og mere *Her Masters Voice* bliver udenrigsminister og Donald Rumsfeld fortsætter som forsvarsminister. Det tyder jo ikke på en blødere kurs fra den genvalgte præsident.

Men nogle mente jo, at uanset om man fik en demokrat eller republikaner ville USA af strukturelle årsager føre den samme magtpolitik og af meget af uenigheden med Europa ville være den samme selv hvis Kerry kom til. Jeg har aldrig delt det synspunkt. Selvfølgelig er der nogle fundamentale magtinteresser – også nogle, som amerikanere uanset præsident forvalter anderledes end vi ville have gjort som europæere, hvis vi havde været i deres position (tror vi i hvert fald – nu har vi jo ikke rigtig fantasi til at forestille os, hvordan det ville være). Der ville ikke være sket en 180 graders drejning af amerikansk udenrigspolitik fordi Kerry var blevet valgt i stedet for Bush. Men det er en helt anden lakmusprøve, man skal lægge ind: prøv at kigge på hvad det er for nogle holdninger; hvad det er for nogle mennesker; hvad det er for nogle livssyn, der var fremherskende på det demokratiske konvent med den nykonservative, nyreligiøse bølge – med de meget, meget stærke bånd til storkapitalen i både militær- og olieindustri, som Bush-regeringen er udtryk for.

Når man ser på interesse- og holdningsforskellene kan man se: jamen, der vil være en helt anden tilgang til hvordan USA skal forvalte sin rolle i verden. I forståelsen af, at selv denne enestående stærke supermagt ikke bliver magtfuld nok, hvis ikke den har overtalelseskraft; hvis ikke den har moralsk gennemslagskraft; hvis ikke den har forståelse for hvor vigtigt det er at

tale sine allierede og venner ind i fælles løsninger på verdens problemer.

4. Når S er i opposition

Nu ynder Bush jo selv at sammenligne sig med Reagan. Er der større afstand mellem USA og Europa nu end dengang? Ja, det tror jeg i grunden der er: 80erne fik jo et underligt forløb, fordi Reagans præsidenttid og det fremadskridende kollaps af Sovjetimperiet foregik nogenlunde parallelt. Derfor er der meget stor forskel på den Reagan, man havde overfor sig i starten i januar 1981 – talerne om Det Onde Imperium, Stjernekrigsprojekt og alt, hvad han lagde ud med – og så det forløb, man fik efter at også Reagan selv var blevet overbevist om at Gorbatsjov mente det alvorligt med afrustning og forsoning. Frem til så slutningen, hvor det for alvor begynder at falde sammen derovre.

Men dem, der sætter mest pris på Reagan, vil jo sige, at den ene periode var forudsætningen for den anden: at den hårde linie, netop fx Star Wars-projektet, var grunden til Sovjetimperiets sammenbrud. Det tror jeg aldrig nogensinde man kan få en sammenfattende, endegyldig historisk vurdering af. Jeg er nok mest tilbøjelig til at tro, at Sovjetimperiet på grund af sin egen ineffektivitet og meningsløshed var kommet til enden af vejen under alle omstændigheder. Men nogle har den teori at den ekstra oprustningsanstrengelse Reagan påtvang dem, var det, der fik tippet læsset præcis på det tidspunkt. Det kan man ikke afvise, men heller ikke konkludere. Sovjetsystemet havde jo gennemløbet alle de gamle reaktionære leders række – de var nødt til at finde på noget andet, og i samme øjeblik de fandt på noget andet var de også nødt til at omdefinere deres internationale rolle.

Men kunne man ikke have forestillet sig en situation, hvor Gorbatsjov eller en anden person havde været i stand til at modernisere Sovjetunionen? Finde en mellemproportional, så man ikke havde fået det fuldstændige sammenfald, men var kommet ud af Brezhnev-tiden, så vi altså fortsat havde haft en bipolar konfrontation, og med et regime, der i hvert fald på papiret endnu var kommunistisk? Jo, det er jo altid svært det der med at putte historien ned i et reagensglas. Men jeg tror overanstrengelsen af Sovjetsystemet var

der allerede længe inden Reagan. Det var sygeligt, at et så økonomisk svagt og ineffektivt samfund anvendte så gigantisk høj en andel af sine ressourcer på at prøve at følge trop med USA i rustningskapløbet. Men det er klart at Sovjetudviklingen internt kunne have fundet et andet forløb, hvis Gorbatsjov havde fulgt den kinesiske model: maksimal økonomisk liberalisering, mindre hast på den politiske liberalisering.

Den retning, som udviklingen tog, var jo i hvert fald ikke hvad han havde ønsket sig: han havde troet, det kunne lade sig gøre, ikke? Det var måske hans største fejltagelse: han havde haft så meget tro på systemets selvreformeringssevne, at han kunne lukke døren så meget op, som han gjorde, uden at det helt kollapsede. Jeg skal ikke gøre mig klogere end andre mennesker: jeg havde selv, for 15 år siden, i sommeren 1989 lejlighed til at besøge Sovjetunionen da Gorbatsjovs *perestrojka* var på sit højeste: hvor de optimistiske forventninger om hvad det her kunne føre til var stærkest. Hvor man kunne rejse rundt og snakke frit med folk – man kunne fx, som vi gjorde på det tidspunkt, rejse til Letland, til Riga og snakke med Folkefronten for Letlands udmeldelse af Sovjetunionen. Dialogen var i fuld gang. Jeg havde lidt samme sansning – uden sammenligning i øvrigt – som Gorbatsjov selv: at det her måske godt kunne lade sig gøre uden at det hele kollapsede. Men det var simpelthen for rådne bundstrukturer: så snart man åbnede for den friske luft, forstøvede det hele.

Men hvis der er en vis sandsynlighed for at Star Wars førte til Sovjetunionens kollaps, skal man så ikke revidere sit syn på den periode? Har du ændret din vurdering af Reagans politik?

Næ, det har jeg egentlig ikke. Reagan fik jo som sagt selv revideret sit syn og startede en dialog med Gorbatsjov efter Reykjavik, og det ændrede den bedømmelse man ellers ville have haft af hans præsidenttid. Der var mange andre ubehagelige træk ved Reagans udenrigspolitisk enøjede kurs: tænk på Iran-Contra-skandalen, og den – jeg havde nær sagt: så ofte sete – tragisk amerikanske udenrigspolitiske kurs under Den Kolde Krig, hvor man systematisk bekæmper alle i Den Tredje Verden, der har den mindste venstreorienterede holdning, som kommunister. Jeg har jo altid haft den frygtelige eftertanke, at hvis jeg selv var vokset op i et tredjeverdensland

så var jeg sikkert i Pentagon og State Department blevet rubriceret som kommunist med de holdninger, jeg har som demokrat i Danmark. Det var det, vi så utallige og tragiske eksempler på – hvordan man allierede sig med de mest ubehagelige militærdiktatorer eller mest ubehagelige højreorienterede kræfter for at bekæmpe regimer, som i og for sig måske nok, af nød og betryg, prøvede at støtte sig til østblokken fordi der ikke var andre, der hjalp dem. Men som i virkeligheden var sociale reformatorer, der virkelig havde en indlysende opgave med at fjerne nogle få menneskers tyveri af hele samfundets ejendom, i de lande de levede i – hvad enten det var Guatemala eller Nicaragua.

Jeg har jo altid haft den frygtelige eftertanke, at hvis jeg selv var vokset op i et tredjeverdensland så var jeg sikkert i Pentagon og State Department blevet rubriceret som kommunist med de holdninger, jeg har som demokrat i Danmark.

Nu har borgerlige politikere og dele af den borgerlige presse de sidste 10-15 år ønsket at diskutere Den Kolde Krig og ikke mindst fodnoteperioden. Det virker ikke som om de rigtigt har held til at engagere Jer fra den anden side i den diskussion? Jeg tror ikke det interesserer befolkningen særligt meget, hvem der havde ret – i en eller anden kosmisk forstand i 80ernes fodnotepolitik. Det nye ved 80ernes fodnotepolitik var, at regeringen i fastlæggelsen af den tone, man skulle bruge overfor de allierede i NATO, var i kronisk mindretal i Folketinget – men aldrig drog nogen konsekvenser af det ved at sige, at ”så kan vi ikke tage ansvaret for landets ledelse”. Men der er jo ikke noget nyt i, at et flertal i den danske Folketing, forvaltet af en regering, har haft en blødere og anderledes holdning til, hvordan vi skulle udøve vores NATO-medlemskab end fx amerikanerne. Hele holdningen til spørgsmålet om baser og atomvåben på dansk jord i 50erne var udtryk for en dansk *fodnote* ift. den politik som de store allierede ønskede vi skulle føre.

Hvad siger du til kritikken af, at I på de her spørgsmål gør én ting i regering og en anden i opposition? For det første mener jeg ikke, det er rigtigt. Da Hedtoft var statsminister i 50'erne var hans fodnoter, på baseaftaler og atombevæbning, jo udtryk for, at vi i *regering* havde en anden og blødere holdning. Men man kan selvfølgelig sagtens komme og sige – så tæt har jeg ikke fulgt dét i detaljer, fordi jeg kom ind lige omkring den brydningstid i folketingspolitikken – at Anker Jørgensen og Kjeld Olesen måske, da de sad i regering, havde sagt noget mere venligt om Dobbeltbeslutningen end de endte med at mene. Omvendt: alle politiske partier og bevægelser – senest jo: den nuværende statsminister(!) – har jo gjort en dyd ud af at sige, at man er blevet klogere. Om han så *er* det er vi mere i tvivl om. Men det er jo ikke noget attråværdigt i sig selv i alle situationer – uanset at verden omkring én ændrer sig – så at opretholde nøjagtigt de samme synspunkter.

Det, som måske forarger mig mest i den der lidt gammeldags diskussion om fodnoteperioden, er, at man overhovedet så meget som begiver sig ind i at sige, fra de borgerlige demagogers side, at vi mener noget andet fx om Danmarks deltagelse i krigen i Irak end vi ville have gjort som regering.

Det, som måske forarger mig mest i den der lidt gammeldags diskussion om fodnoteperioden, er, at man overhovedet så meget som begiver sig ind i at sige, fra de borgerlige demagogers side, at vi mener noget andet fx om Danmarks deltagelse i krigen i Irak end vi ville have gjort som regering. Der vil jeg sige: der er ikke nogen med kendskab til mine holdninger, der kan være det aller-allermindste i tvivl om, at hvis der på det tidspunkt havde været en Statsminister, der hed Mogens Lykketoft, så havde Danmark *ikke* deltaget i den krig. Ikke sanktioneret den krig. Man skal være meget, meget, meget tonedøv overfor hvad jeg har stået for, også som udenrigsminister, hvis man tror at vi ville have

taget en anden stilling i regering end vi tog i opposition.

5. Irak: S og R har strakt sig utroligt langt

Der er jo både tilhængere og modstandere af den amerikanske udenrigspolitik, at der siger at det er en ny doktrin, en ny form for krig, en ny måde at se verden på. I hvor høj grad er årsagssammenhængene og situationen så radikalt anderledes, at hele situationen i Mellemøsten må betragtes som en form for eksperiment? Jovist er det da et eksperiment. Indtil dette punkt jo bestemt ikke noget *vellykket* eksperiment. Den mest afstumpede form man har omkring Irak-krigen, det er jo når den nuværende statsminister står op og siger: ”Jamen, hvis vi havde handlet efter socialdemokraternes råd, havde Saddam Hussein siddet der endnu”. Meget muligt. Men: det, som vi kritiserede, var jo ikke et ønske om at komme af med Saddam Hussein. Det her var en krig, der blev startet på et – viser det sig: beviseligt nu – forfalsket og fejlagtigt grundlag om tilstedeværelsen af masseødelæggelsesvåben, der ikke var der. En krig, der blev startet på et tidspunkt hvor FNs egne ambassadører advarede og sagde, at de kunne løse det problem uden krig. Der blev startet uden nogen plan for at vinde freden – den har man improviseret bagefter, og improvisationen er ikke gået særligt godt. Alle kan jo se, hvis de tænker det rigtigt godt igennem, at den her formel – uanset hvor ønskværdigt det er i sig selv at verden er kommet af med Saddam Hussein – ikke kan overføres til at fjerne alle denne verdens despoter med krige, der besluttes i Washington, og føres af en ad hoc-samlet koalition af støttelande. Det er ikke en måde, hvorpå vi kan løse Iran; for den sags skyld Libyen (men nu er den gamle forbryder dernede blevet salonfåhig i Vesten); eller Nordkorea, hvor det kan udløse en atomkrig. Der er ikke nogen nem løsning på verdens despoter ved at indføre demokrati ved lynkrige uden at have en forankring inde i det givne lande – af kræfter, der vil opbygge et demokrati.

Hvad har amerikanerne fået ud af det her? En dyb, dyb skepsis overfor hvad deres reelle motiver er. En dyb, dyb skepsis overfor deres reelle motiver – som de kunne have mindsket dramatisk, hvis de havde gjort det, som jeg mener havde været helt indlysende rigtigt hvis man ville skabe troværdighed i den arabiske og muslimske

verden: gjort en aktiv og afbalanceret indsats for at løse palæstinenserens problem FØR man invaderede Irak. Det var dog det mindste, man måtte have forlangt i forhold til at opbygge en arabisk opinion, der troede på at det her handlede om andet og mere end nykolonialistiske eventyr og interesse for oliekluder, som man vil beskyldte dem for nu.

Når du er så uenig i den politik regeringen har ført, ville det så ikke have været det rigtige slet ikke at gå ind på at bakke op bag den danske troppeudsending til Irak? Det var også en overvejelse. Vi havde splittede følelser omkring det. Jeg sidder ikke her og bekræfter en af de der vaneteorier om, at så var der nogle, der mente det ene og nogle, der mente det andet – jeg tror vi allesammen havde, i vores sind, vanskeligt ved at gøre op hvad der var det rigtige, nu hvor Danmark, med et lille flertal med Dansk Folkeparti, havde gjort sig medansvarlige for den krig og den besættelse: skulle vi så deltage også i at prøve at løse problemerne bagefter?

Danmark skal ikke i en ubestemt fremtid være en del af noget, der i Irak opfattes som en fremmed besættelse.

Det synes jeg ikke, der er noget enkelt svar på. Det bliver mere og mere klart, at Danmark skal ikke i en ubestemt fremtid være en del af noget, der i Irak opfattes som en fremmed besættelse. Danmark skal ikke opgive sit engagement i en bedre udvikling for Irak – demokratisk, socialt, økonomisk. Men hvis der overhovedet er nogen mulighed for at flytte vores kræfter væk fra at være en del af besættelsesmagten til at være et mere civilt, mere humanitært og mere-direkte-til-FN-anknyttet engagement synes jeg det ville være langt bedre i overensstemmelse med Danmarks sædvanlige profil.

Men lige meget hvilket flag vi er til stede under og hvilken funktion vi udfylder: så længe amerikanerne er til stede og hele projektet er *Made in America*, kan man så ikke sige at vores deltagelse og medansvar er lige så stort? Det, man må håbe meget på, er, at der faktisk bliver gennemført et valg i Irak,

og at der faktisk bliver valgt en regering, som er repræsentativ. Dem, de har nu, er jo godt nok godkendt af verdenssamfundet, men de er jo aldrig nogensinde blevet valgt til noget: det er jo sådan et amerikansk protektorat-styre, og det er svært at tillægge det stor selvstændig værdi hvad de mener om hvordan problemerne skal løses. Nu håber jeg, der bliver valgt en regering – og hvis den er demokratisk valgt bliver den jo formentlig med shiamuslimsk partifarve og overvægt, sådan som befolkningen og stemningerne er i Irak. Og en regering, som ærligt vil fortælle verden hvad det er, den har brug for – og som vil engagere FN meget mere direkte i løsningen af deres genopbygningsproblem.

Og hvad hvis der bliver valgt en fundamentalistisk muslimsk regering? Skal danske tropper støtte den? Det er jo en åbenbar spændende, farlig diskussion. Vi kan selvfølgelig ikke gå ind for demokrati og så afvise dets konsekvenser her.

Men nu tror jeg faktisk ikke, at den irakiske befolkning som de er flest er særligt fundamentalistiske – jeg tror ikke, det er det, der er risikoen. Men det vil jo – mere end det i dag er tilfældet i Tyrkiet – være en religiøst forankret majoritet, og sikkert på ingen måde være én, der vil være meget begejstret for at være under amerikansk protektorat.

Støtter af regeringens politik mener, at I burde tage diskussionen inden døre eller vente med den, fordi I hermed stiller spørgsmålstegn ved hele processen ved overhovedet at rejse de her perspektiver. Det er jo en fantastisk måde den danske regering prøver at diskutere det her på. At vi i et demokratisk samfund, hvor vi vitterligt *har* været meget uenige om hele præmissen for at Danmark skulle optræde dernede, ikke skulle kunne tage en diskussion om, hvad der er den rigtige profil for Danmark i fremtiden? Vi har strakt os utroligt meget langt – fra socialdemokraters og radikales side, også ved nu at godkende, bakke op bag en forlængelse af deltagelsen på den nuværende formel det næste halve år, fordi vi ikke syntes vi ville rokke båden i forhold til den valgproces, der er sat i gang under FN's ledelse. Men vi har ikke lagt nogen form for skjul på, at vi er utrygge ved at vi skal blive suget fast i den form for tilstedeværelse i ubestemt fremtid.

Hvor lang er afstanden mellem Jer og regeringen? Lad os sige, at Bush ikke modererer sin linje, men kommer med et nyt projekt, hvor vi får en gentagelse af denne her splittelse. Vil den danske regering længere ud med Bush i det, nogle ser som et stort neokonservativt projekt, eller har den fået nok nu? Det, vi har set til den danske regering og især den danske statsminister (for det var ikke mit indtryk, at det her var udenrigsministerens politik før krigen i Irak brød ud) er en fuldstændig totalt og ukritisk opbakning bag George W. Bush og hans udenrigspolitiske verdenssyn. Derfor må man også frygte, at selvom der sker nye ting, der sættes i værk af denne her præsident og går på tværs af et stort set enigt verdenssamfund, at så vil Danmark følge med. Det må man frygte – men det bliver ikke med socialdemokratisk opbakning, hvis det er en operation af samme art som i Irak.

Hvad er regeringens motiver? De argumenterer bl.a. med kontinuiteten: at USA er og har været vores allierede; at vi ser ens på de fleste ting, de er vores bedste venner også i fremtiden og derfor er vi også med dem her. Vi er USAs allierede, ja. Og der skal være et nært, tillidsfuldt men mere afbalanceret forhold mellem Europa og USA. Forudsætningen for, at det kan blive mere afbalanceret er, at vi optræder mere samlet i Europa. Efter min mening burde Danmarks rolle være at gøre alt for at lægge de lodder vi har i vægtskålen for en større europæisk fællesoptræden i det udenrigspolitiske. Ikke i konflikt med USA, men for at påvirke USA – for at have *den mindste chance* for at påvirke USA.

Regeringen ser på det på den måde at det er godt at stå sig godt med de store og magtfulde – ikke bare i det danske erhvervsliv, men også i den store verden.

Men sådan ser regeringen ikke på det. Regeringen ser på det på den måde at det er godt at stå sig godt med de store og magtfulde – ikke bare i det danske erhvervsliv, men også i den store verden. Og så må man hellere give dem ret. Det er jeg ikke enig i – og det er ikke den måde,

hvorpå man bliver en god allieret for USA. Den gode allierede er den, der sammen med andre små lande, der er tilhængere af en forpligtende international retsorden, siger til vores amerikanske venner: ”Hov-hov! Hør nu her, vi synes I skulle tage at give en større autoritet til FN. Vi synes, I skulle tage at underskrive Kyoto. Vi synes, I skulle gå ind for forpligtende nedrustningsaftaler. Vi synes, I skulle lade være med at starte krige uden mandat i FNs sikkerhedsråd”.

Du siger, at regeringen bakker op bag USAs verdenssyn, men kunne det ikke være, at der er tale om et SAMMENFALDENDE verdenssyn? Jo, jo. Men det er sådan set også det, der skræmmer mig allermost ved risikoen for en fortsættelse af den nuværende danske regering: jeg mener ikke, at der i den sum af fælles værdier, der er hos George Bush, Anders Fogh Rasmussen og Pia Kjærsgaard er nogen langsigtet løsning på denne verdens problemer.

6. Palæstina som demokratisk laboratorium

Lad os gå videre på listen. Der er jo dem, der mener at Arafats død i virkeligheden er en mulighed for, at processen kan komme ind i et andet leje? Det er det selvfølgelig også i den forstand, at den israelske part, med støtte fra USA, har defineret Arafat som irrelevant og en, man ikke ville forhandle med – en forbenet terrorist. Jeg mener, det har været et alt for forenklet billede. At det måske også har været mere udtryk for, at de israelske højrekræfter havde brug for tid til at udvikle deres kolonisering og ikke var interesserede i en afbalanceret løsning. Men det er klart at, hvis der – nu, omsider – er en forståelse i Washington, sådan som der faktisk er det rundt om i Europa – af, at man aldrig får et ordentligt tillidsforhold mellem Vesten og den arabiske-muslimske verden, hvis ikke man leverer en retfærdig løsning på Palæstina-problemet. At man får ikke adresseret nogen af hovedårsagerne til terrorisme, hvis ikke man får bidraget til en retfærdig løsning. Så har man nu et påskud til at vride armen på israelerne.

Nogle vil sige, at Palæstina om ikke er en kunstig konflikt, så er en kunstigt-oppisket konflikt. At den arabiske verden, arabiske

regeringer jo historisk set i lange perioder har været ganske ligeglade med palæstinenserne; at der har været meget intern splittelse palæstinenserne imellem, og at det i virkeligheden er en undskyldning den arabiske verden har vænnet sig til at bruge som begrundelse for anti-amerikanismen. Og løste man Israel-Palæstina ville den arabiske verden kunne finde en ny undskyldning eller stille nye krav. Så det er forkert at se det som nøglen til hele Mellemøsten. Den fremstilling er både rigtigt og forkert. Ingen er i tvivl om, at der findes despotiske, enevældige, arabiske herskere, som uden nogen form for engagement i palæstinenserne har brugt den som påskud til at mene noget. Men jeg tror stadigvæk at det er rigtigt, at de følelser den langvarige misere for det palæstinensiske folk har udløst i den arabiske verden er ægte nok. Hvis ikke problemet løses retfærdigt vil de blive endnu voldsommere udtrykt efterhånden som en eller flere af de enevældige herskere bliver væltet og erstattet af folkelige regimer i den arabiske verden.

Man kunne jo også tage en – set fra et vestligt synspunkt – helt anden vinkel på det her: hvis man vil lave et demokratisk laboratorium i den arabiske verden, som man er så optaget af, så er Palæstina, en ny Palæstina-stat, måske det bedst tænkelige eksperiment. Her har du den mest veluddannede arabiske befolkning, fordi det eneste, FN har kunnet udrette i de nogle-og-halvtreds år, hvor en stor del af det palæstinensiske folk har opholdt sig i flygtningelejre, det er at sørge for en ordentlig uddannelse. Du har et af de mest veluddannede, sekulariserede arabiske folkeslag – og massiv opbakning udefra til at rydde op i de frygtelige både fysiske og mentale ødelæggelser, der har været sendt ned over det palæstinensiske område. Du har trods alt her en enestående chance for at etablere noget, som er et demokratisk eksperiment i den arabiske verden.

7. Hvad der står på spil i Kiev

Det sidste punkt på din liste er situationen i Ukraine. Er det, vi ser, en advarsel til dem, der troede at vores østflanke var rolig nu – at tingene var blevet sat ind i en god demokratisk gænge? Ja – det er i hvert fald i min læsning udtryk for, at der er nogle spillere i Ukraine og i Rusland, med præsident

Putin i spidsen, der er absolut uinteresserede i, at de her samfund skal udvikle sig til ægte demokratier. Som manipulerer hæmningsløst med valgresultaterne, med opinionen. I virkeligheden er det jo også temmelig deprimerende – nej, ikke *temmelig* men *meget* deprimerende som Putin har sat sig fast på magten i Rusland med afsæt i sin kompromisløse holdning til Tjetjenien, og de vanvittige ødelæggelser af et helt lille folkeslags vilkår, som den konflikt har ført til. Hvordan det er blevet brugt til at trække strengene hårdere og hårdere til sig i forhold til lokalregeringer, presse osv. i Rusland. Derfor må vi selvfølgelig også se det, der foregår i Ukraine, ikke bare som en regional kamp mellem en østlig, ortodoks og russisk-orienteret del og en vestlig, katolsk og mere verdslig del, men også som en kamp om, hvorvidt det ægte demokrati skal have lov til at udvikle sig østover. Det ser ud som om vi er på vej til at hjælpe med at få vundet den kamp – og så er det ganske spændende, hvordan dette store europæiske land, med et halvt hundrede millioner indbyggere, faktisk kan komme til at udvikle sig.

Det er i øvrigt tankevækkende, at en af den nuværende regerings første diplomatiske handlinger var at nedlægge ambassaden i Kiev.

Det er i øvrigt tankevækkende, at en af den nuværende regerings første diplomatiske handlinger var at nedlægge ambassaden i Kiev: jeg tror nok, at den kritik vi ved den lejlighed fremførte, om at det var helt utåleligt, at Danmark skulle være fraværende diplomatisk i en europæisk nation med 50 mio. indbyggere, er blevet en meget åbenbar pointe ved de sidste ugers begivenheder.

8. Statsministeren, EU og den politiske kapital

Nu har vi jo pladsen i sikkerhedsrådet fra årsskiftet; en afstemning om EUs forfatningstraktat, der kan risikere at komme før eller efter et britisk nej...

hvordan tegner 2005 sig? Jeg håber da, vi kan spille en konstruktiv rolle i Sikkerhedsrådet. Hvis man vil være en lille smule sarkastisk kan man gentage Søren Søndergaards spørgsmål fra åbningsdebatten – om regeringen vil love, i det mindste i den periode Danmark sidder i FNs sikkerhedsråd, ikke at deltage i nogen krige, som FNs generalsekretær siger er ulovlige? Det understreger lidt det dilemma, vi er kommet ud i efter beslutningen om Irak-krigen, i forhold til at spille en rolle i FN.

Men jeg håber, og har også grund til – i hvert fald ift. Udenrigsministeren – at have en vis tro på, at vi, på tværs af skellet mellem regering og opposition (også uanset hvem, der er hvad), i de fleste sager, der gælder FN (også reform af FN) kan findes fælles takter. Det vil være det rigtigste, hvis Danmark skal spille en mere fremtrædende rolle internationalt i kraft af medlemskabet i Sikkerhedsrådet. Den er jo i øvrigt er noget, vi alle sammen har arbejdet på: fra Niels Helveg-Petersens udenrigsministertid til min gik vi rundt og hvervede støtter til den her position for Danmark. Jeg er meget glad for, det er lykkedes – jeg håber også regeringen vil administrere det, for en gangs skyld, i fornuftigt samspil med oppositionen.

Hvad angår EU-traktaten: det bliver selvfølgelig en vanskelig sag at få den vedtaget ved folkeafstemninger. Også i Danmark kan det jo sagtens vise sig, at de sædvanlige skræmmebilleder bliver kørt frem af EU-modstanderne og at det kan være vanskeligere, når det kommer hen til afstemningsdagen, end det ser ud lige nu.

Nogle borgerlige har jo tidligere beskyldt socialdemokraterne for at svigte, ikke mindst i '92, hvor de mener, at I havde et hovedansvar for, at det i første omgang blev et nej til Maastricht. Nu har vi en borgerlig regering, der øjensynligt er mindre EU-venlig end mange havde forventet. Mener du, at regeringen svigter sit lederskab her? Jeg har desværre den mistanke til den nuværende statsminister, at hvis han fik lov at fortsætte, så ville han ikke investere meget politisk kapital i at placere Danmark på forkant i EU. Jeg tror ikke han har lyst til at bruge kræfter på en folkeafstemning – jeg tror måske endda han vil være tilbøjelig til at vente og se, om briterne alligevel skyder hele projektet i sæk *før* han beder danskerne om at mene noget. Det er jo

ikke nødvendigvis den rigtige måde at gå til det her på: hvis vi skal stå med et britisk problem på et tidspunkt, og forhandle en særordning for briterne, så ville det jo være ret vigtigt, hvis resten af EU faktisk var afklaret om, at vi ønsker den her forfatning. Så jeg tror du har ret i, at vi har at gøre med en borgerlig regering, der er den mest EU-knibske – den mest tilbageholdende med at risikere noget som helst på EU-spørgsmål – vi har set.

Jeg tror ikke han har lyst til at bruge kræfter på en folkeafstemning – jeg tror måske endda han vil være tilbøjelig til at vente og se, om briterne alligevel skyder hele projektet i sæk *før* han beder danskerne om at mene noget.

Hvad er motivet? Vil man ikke lægge sig ud med hvad der ville vise sig at være et vælgerflertal? Er det fordi Anders Fogh Rasmussen dybest set ser anderledes på EU end sine forgængere? Eller fordi integrationen har nået et punkt, hvor der måske er borgerlige – liberale som konservative – der ikke mener, at integrationsspiralen skal køre så voldsomt meget videre? Der er mange, også mindre sympatiske, undertoner i det der. Der er hensynet til Dansk Folkeparti. Der er det, at Anders Fogh Rasmussen *faktisk* er mere skeptisk. Men der er også det, at EU-projektet over årene jo har ændret indhold, og jo i højere grad er blevet *centrum-venstres projekt*, fordi det ikke handler kun om det åbne marked og den frie bevægelighed, men det handler om i fællesskab i Europa at opstille nogle normer, der gør at vi ikke konkurrerer med hinanden på dårligt miljø, dårligt arbejdsmiljø osv. Og som handler om det, som hele holdningen til USA og Irak-krigen har vist, at den danske statsminister jo er *uenig* i: at opbygge en fælles platform for Europas måde at optræde på verdensscenen på.

Man kan tænke sig to udviklinger i EU, hvis briterne siger nej. Enten at de, og andre,

måtte få forbehold og EU ville køre videre nogenlunde som nu. Eller at EU – med 25 medlemmer, der har oplevet striden over Irak – får to poler: i den ene side Storbritannien, der prøver at holde samarbejdet løst, og Frankrig-Tyskland som en integrationsmotor i den anden. Hvor de resterende lande har en interesse i at vælge nogle gange til den ene, nogle gange til den anden side. Hvornår mister franskmændene og tyskerne tålmodigheden med briterne og kører videre selv? Det er jo svært at sige, men meget muligt, hvis der kommer det her britiske nej, som man kan være bekymret for. Der vil vi så *ikke* se de samme brudlinjer som vi så omkring Irak-krigens udbrud, hvor mange af de østeuropæiske lande stod på den atlantiske, britiske-amerikanske fløj. Den lærdom, de har draget af deres tilstedeværelse nu i en periode i EU, har været, at de også vil være interesserede i at styrke samarbejdet. Så det kan meget vel ende med, at det er Storbritannien, der bliver marginaliseret – eller skal ud at genoverveje hele sin stilling til Europa.

Hvis det måtte gå så galt, hvad selvfølgelig ingen af os håber, at Storbritannien bliver marginaliseret i hvert fald i en periode indtil de finder deres egne ben, så mener jeg bestemt ikke det er Danmarks interesse bare at følge sjoskende i hælene på dem.

Men Danmark gik ind i EF med Storbritannien. Vi brød med den fælles udenrigspolitik over Irak samtidig med dem. Historisk har vi haft et vist fællesskab eller i hvert fald: lagt os i slipstrømmen... Det er rigtigt. Men hvis det måtte gå så galt, hvad selvfølgelig ingen af os håber, at Storbritannien bliver marginaliseret i hvert fald i en periode indtil de finder deres egne ben, så mener jeg bestemt ikke det er Danmarks interesse bare at følge sjoskende i hælene på dem. Danmarks interesser – politisk og økonomisk – ligger i et stærkere samarbejde i Europa. Og i at

være med til at presse briterne til at finde en mere positiv holdning til Europa.

Skeptikerne ville sige, vi har i George Bush en mand, som mange mener er den mest egenrådige præsident i mange år; et USA, der ikke lægger skjul på at man er meget optaget af at beskytte og vedligeholde sin egen magtbase. Så hvis ikke George Bush kan få europæerne til at bygge en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik kommer den aldrig! Høh! Nej, det er bestemt et nærliggende ræsonnement. Det burde være en motor for alle, der mener, at Europa skal spille en særlig rolle som nogle, der er fortalere for en international retsorden; for en international solidaritet, for en ordentlig måde at løse konflikter på; for at løse miljøproblemer osv.

Mange modstandere af Irak-krigen har jo hele vejen igennem været meget forsigtige med at sige: "Det er ikke USA, vi er imod, men Bush. Vi kan godt være allierede og samtidig kritiske". Men kommer der et tidspunkt, hvor USA vil have bevæget sig så langt ud i sin udenrigspolitik, måske efter Bush's anden periode, hvor man må sige, at det er muligt der på papiret er sammenfaldende interesser, men hvor USA befinder sig så langt væk, at det ikke længere er meningsfyldt at tale om at man har et aktuelt og praktisk interessefællesskab? Nej, det tror jeg ikke. Jeg tror, at der vil være en eftertanke, også i USA, om, at det ikke kun er os, der har brug for at påvirke dem, men også dem, der har meget stærkt brug for at lytte til os, hvis de vil bevare et politisk og moralsk lederskab i den her verden.

Men nogle mener, at genvalget af Bush var en fuldstændig blåstempling af hans udenrigspolitik? Jaja. Men det var ud fra alle de her synspunkter bestemt ikke det bedste, der kunne ske for verden, at det var Bush, der blev genvalgt, men vi skal ikke fastlægge vores holdninger til, hvordan verden bør være skruet sammen, og hvem, der er allierede, hverken ud fra en 4- eller 8-års præsidentperiode i USA.

9. Et løfte

En begivenhed, der ikke figurerer på din liste, er urolighederne i Sudan. Nu har regeringen netop fremlagt en ny Afrikapolitik. Hvorfor er der så lidt

opmærksomhed omkring Afrika? Den onde forklaring er vel, at det har virket så uoverskueligt og håbløst meget af det, der har foregået i Afrika, så interessen er blevet svækket. Det er noget frygteligt noget. Det er også åbenbart, at når den der rædselsfulde konflikt i Darfurprovinsen i Sudan, som hver dag har kostet lige så mange mennesker livet som angrebet på World Trade Centre i New York 11. september –

Når den ikke har fået mere opmærksomhed fra verdenssamfundet er det selvfølgelig fordi der ikke er nogen veldefinerede stormagtskonflikter knyttet til den. Det er "bare", i gåseøjne, "et folkemord på de sorte dernede". Men det er samtidig en understregning af det, som jeg mener OGSÅ skal ligge i det udviklede, europæiske samarbejde: vi må fra europæisk side have opbygget en kapacitet til at rykke ud og bidrage til løsningen af den slags humanitære katastrofer og konflikter. Også der, hvor de ikke er olieinteresser eller andre statsinteresser eller forestillinger om farlige våben, der driver os. Men simpelthen det at mennesker dør.

I har kritiseret regeringen for at sænke ulandsbistanden. Garanterer du at en socialdemokratisk-radikal regering vil sætte ulandsbistanden op til det, den var?

Ja. Men vi har sagt, at nu er vi kommet så langt fra det oprindelige niveau – der er jo skåret meget mere end regeringen nogensinde stillede i udsigt, da den kom til – at vi ikke kan klare det på én gang. Men vi kan lægge, i første år, en milliard kr. oveni (det er det, vi har foreslået til Finansloven) og så må vi se i hvilken takt vi kan bygge op til, igen for alvor at gøre Danmark til et foregangsland. Men regeringen har slået meget i stykker; vi er kommet meget langt fra målet og der er også nogle af indtægtskilderne, der er blevet ødelagt. Så det vil være en proces – men vi skal derop igen.

Kommer Irak-krigen til at spille nogen rolle i en valgkamp, eller er det noget, I vil bestræbe Jer på at holde udenfor valgkampen?

Jeg tror ikke den kommer til at spille den allerstørste rolle i valgkampen. Men det er klart, at du vil se, også i valgkampen, forskellen i hele tilgangen til den her konflikt – og også en forskellig vurdering af, hvordan vores engagement skal fortsætte ud over det næste halve år.

Mogens Lykketoft (f.1946) blev cand.polit. fra Københavns Universitet i 1971. Ansat i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd med afbrydelser fra 1966, afdelingsleder 1975-81. Gennem årene sekretær i LO's ØD- og skatteudvalg og »hvidbogsudvalget« om boligpolitik. I ledelsen for det Socialdemokratiske studenterforbund Frit Forum 1965-70, landsformand 1968-69. Medlem af Folketinget fra 1981. Skatteminister 1981-82. Formand for Folketingets Skatte- og Afgiftsudvalg 1984-86, for Folketingets Erhvervsudvalg 1987-88 og for Folketingets Politisk-Økonomiske Udvalg 1988-90. Socialdemokratiets politisk-økonomiske ordfører og finanspolitiske ordfører 1988-91, politisk ordfører 1991-93 og fra 2001. Finansminister 1993-2000 og udenrigsminister 2000-2001. Formand for Socialdemokratiet fra 2002. Publikationer bl.a. »Magtspil og Sikkerhed« (1968, redaktør), »Anno 2001 - en socialdemokratisk science fiction« (1986, medforfatter); »Sans og samling - en socialdemokratisk krønike« (1994, forfatter). Hjemmeside: www.lykketoft.dk